

Toiminnallinen

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Hallituksen vahvistama 22.5.2022

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus	4
3. Nykytilanne	5
3.1 Nykykäytännöt	5
3.1.1 Kohderyhmien moninaisuus	5
3.1.2 Yhdenvertaisuusosaaminen	5
3.1.3 Vaikuttamistyö	5
3.1.4 Vertaistoiminta	6
3.1.5 Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen	6
3.1.6 Tuki- ja neuvontapalvelut	6
3.1.7 Oppaat ja neuvontamateriaalit	6
3.1.8 Esteettömyys ja saavutettavuus	7
3.1.9 Viestintä	7
3.1.10 Alueellisuus	7
3.1.11 Osallistujien palaute	7
3.2 Kartointi nykytilanteesta	7
4. Suunnitelmallisesti kohti tasa-arvo ja yhdenvertaisuutta	9
4.1 Toimenpiteet	9
4.1.1 Organisaatio, viestintä ja tilat	9
4.1.2 Vertaistoiminta	11
4.1.3 Vapaaehtoistyön tukeminen	12
4.1.4 Tuki- ja neuvontapalvelut sekä neuvontamateriaalit	12
4.2 Perehdyttäminen	13
5. Seuranta	13
Lähteet	15

1. Johdanto

Tämä on Sateenkaariperheet ry:n ja Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskuksen toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma. Suunnitelman tarkoituksena on ohjata toimintojen ja palveluiden toteuttamista siten, että kaikilla kohderyhmiimme kuuluvilla olisi yhdenvertainen mahdollisuus osallistua niihin. Suunnitelma koskee sateenkaariperhetyötä ja perhesuhdekeskus-toimintaa, ei Sateenkaariperheet ry:n hallinnoimaa Monimuotoiset perheet -verkoston toimintaa.

Sateenkaariperheet ry on ihmisoikeus-, perhe- ja kansalaisjärjestö, joka pyrkii kaikessa toiminnassaan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen. Yhdenvertaisuus on yksi strategiassamme 2030 määritelty keskeinen arvomme. Noudatamme työssämme tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslakeja. Edistämme tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumista niin henkilöstön kuin toimintaan osallistuvienkin osalta. Kaikkien kolmen yksikön [henkilöstöä koskevaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan](#) voi tutustua Sateenkaariperheet ry:n verkkosivuilla.

Vaikka tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait eivät edellytä Sateenkaariperheet ry:ltä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmien tekemistä organisaation pienen koon vuoksi, koemme niiden tekemisen hyvin tärkeäksi. Suunnitelmat ovat työkalu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi tavoitteellisesti.

Suunnittelutyön avulla haluamme kehittää toimintaamme turvallisemmaksi ja inklusiivisemmaksi kaikille. Suunnittelutyötä ohjaavista laeista kerrotaan luvussa 2. Olemme kartoittaneet nykytilannetta ja tunnistaneet tarpeita tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi monin eri keinoin. Niitä, sekä tällä hetkellä käytössä olevia käytäntöjä kuvataan luvussa 3. Luvussa 4 esitellään toimenpiteet, joiden avulla kehitämme toimintaamme suunnitelmallisesti yhdenvertaisemmaksi vuosien 2022–2023 aikana. Luvussa 5 kerrotaan, miten toimenpiteiden edistymistä ja toteutumista seurataan ja arvioidaan.

Päävastuussa suunnitteluprosessista sekä seurannasta ja arvioinnista on Sateenkaariperheet ry:n tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työryhmään kuuluvat toiminnanjohtaja, kunkin toiminnon (sateenkaariperhetoiminta, perhesuhdekeskustoiminta ja Monimuotoiset perheet -verkosto) työntekijäedustaja, työsuojeluvaltuutettu ja vuosittain valittavat 1–3 hallituksen edustajaa. Työsuojeluvaltuutettu ja Monimuotoiset perheet -verkoston työntekijäedustaja (sama henkilö) ei ole osallistunut toiminnallisen suunnitelman tekemiseen.

Suunnitelmalla kehitetään niin työntekijöiden kuin vapaaehtoistenkin toteuttamaa toimintaa, mutta toimenpiteiden edistäminen on työntekijöiden vastuulla. Suunnitelma ohjaa siis ennen kaikkea työntekijöiden työtä. Työntekijöiden tehtävänä on perehdyttää ja kouluttaa vapaaehtoiset, jotta heillä on riittävästi tietoa ja taitoja toimia suunnitelman ja toimenpiteiden edellyttämällä tavalla. Tämä suunnitelma ei toimi vapaaehtoisia perehdyttävänä tai kouluttavana materiaalina.

Vastuu tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta toiminnassa on kaikilla toimintaa järjestävillä ja toimintaan osallistuvilla. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on jatkuva, vuorovaikutteinen prosessi, johon kaikkien tulee osallistua.

Toiminnallinen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on hyväksytty hallituksen kokouksessa 22.5.2022.

2. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus

Yhdenvertaisuus tarkoittaa sitä, että kaikki ihmiset ovat samanarvoisia eikä ketään syrjitä minkään heihin liittyvän ominaisuuden tai syyn perusteella. Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämistä ja syrjinnän kieltä ohjaavat tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuslait. Koska laeissa *tasa-arvon* edistäminen koskee sukupuolia ja *yhdenvertaisuuden* edistäminen muita ihmisen ominaisuuksia, käytämme tässä suunnitelmassa useimmiten molempia käsitteitä rinnakkain. Jos käytämme vain sanaa yhdenvertaisuus, tarkoitamme sillä kaikkien ihmisten samanarvoisuutta riippumatta sukupuolesta tai mistään muista ominaisuuksista.

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin, sukupuolen ilmaisuun ja kehon sukupuolitettuihin piirteisiin liittyvä syrjintä ja ”edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä.”¹ Tulkitsemme lain tarkoittamaa tasa-arvon edistämismääräystä siten, että se koskee kaikkien sukupuolten keskinäisen tasa-arvon edistämistä.

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää ihmisten yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää. Laissa kielletyt syrjintäperusteet ovat:

- ikä
- alkuperä
- kansalaisuus
- kieli
- uskonto
- vakaumus
- mielipide
- poliittinen toiminta
- ammattiyhdistystoiminta
- perhesuhteet
- terveydentila
- vammaisuus
- seksuaalinen suuntautuminen
- tai muu henkilöön liittyvä syy.

Muu henkilöön liittyvä syy voi olla esimerkiksi ulkonäkö tai sosioekonominen asema. Perhesuhteet syrjintäperusteena tulkitsemme koskemaan kaikkia henkilön perhe- ja läheissuhteita sekä rakkaus- ja intiimisuhteita.

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden tosiasiallinen toteutuminen toiminnassamme tarkoittaa sitä, että kaikille kohderyhmiin kuuluville taataan yhdenvertainen mahdollisuus osallistua ja tulla kohdatuksi toiminnassamme ja palveluissamme. Toimintamme tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta estäviä rakenteita ja toimintatapoja tulee tunnistaa, syrjintää pitää ehkäistä ja siihen puuttua ja yhdenvertaisuutta edistäviä toimenpiteitä tulee toteuttaa suunnitelmallisesti.

Erilaisia häirinnän ja syrjinnän muotoja, syrjinnän tunnistamiseen liittyviä seikkoja ja normikriittisyyttä on kuvattu [Sateenkaariperheet ry:n henkilöstöä koskevassa tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmassa](#). Lisätietoa tasa-arvosta, yhdenvertaisuudesta ja syrjinnästä löytyy esimerkiksi [tasa-arvovaltuutetun](#) ja [yhdenvertaisuusvaltuutetun](#) verkkosivuilta.

¹ Tasa-arvolaki (609/1986)

3. Nykytilanne

3.1 Nykykäytännöt

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistäminen on kaiken toiminnan keskiössä – niin yhteiskunnallisella tasolla kuin omissa toiminnoissa ja palveluissa. Tässä luvussa nostetaan esiin joitain niistä toimista, joilla yhdistyksen omassa toiminnassa huomioidaan tällä hetkellä kohderyhmien moninaisuutta, kohderyhmien kuulumista useampaan eri vähemmistöön, ehkäistään syrjintää ja edistetään osallistujien yhdenvertaisia osallistumismahdollisuuksia.

3.1.1 Kohderyhmien moninaisuus

Sateenkaariperheet ry:n toiminnan ja palveluiden kohderyhminä ovat kaikki sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt ja heidän perheensä, kumppaninsa ja muut läheisensä. Yhdistyksen toiminnassa on aina pidetty ensiarvoisen tärkeänä sitä, että kaikki sateenkaaren alle kuuluva moninaisuus tulisi nähdä ja huomioida toiminnassa. Toiminnassa huomioidaan erityisesti sateenkaari-ihmisten moninaiset perhe-, suhde- ja vanhemmuuden muodot. Toiminta perustuu jokaisen osallistujan itsemäärittely- ja määrittelemättömyysoikeudelle – jokainen on tervetullut sellaisena kuin on.

Yhdistys on valinnut vuodesta 2016 alkaen vuositeeman, jonka myötä toimintaa on kehitetty erityisesti jonkin tietyn kohderyhmän tai teeman näkökulmasta. Teemoja ovat olleet apilaperheet, miehet, sukupuolen moninaisuus, perheellistymismahdollisuudet ja vanhemmuuskumppanuus. Vuosina 2022–2023 teema on tasa-arvo ja yhdenvertaisuus.

Yhdistyksessä on toiminut hallituksen ja vapaaehtoisten muodostamia työryhmiä, esimerkiksi sukupuolen moninaisuuden työryhmä ja miestyöryhmä, jotka ovat kehittäneet esimerkiksi vertaistoimintaa ja materiaaleja ko. kohderyhmälle.

3.1.2 Yhdenvertaisuusosaaminen

Sateenkaarevien ihmisten, suhteiden ja perheiden sekä useampaan vähemmistöryhmään kuulumisen huomioiminen vaatii osaamista henkilöstöltä. Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin liittyvää asiantuntemusta syvennetään jatkuvasti kuulemalla palautetta kohderyhmiltä, henkilöstön keskusteluissa, yhteistyökumppaneiden kanssa, koulutuksilla ja tutkimustiedolla. Viimeisen kahden vuoden ajan henkilöstö on perehtynyt syvemmin tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusteemoihin erityisesti intersektionaalisuuden ja kaikille turvallisemman tilan luomisen näkökulmista. Keväällä 2021 koulutusta saatiin antirasismista, vammaisuudesta ja turvallisemmasta tilasta.

3.1.3 Vaikuttamistyö

Sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen yhdenvertaisia lapsiperheellistymismahdollisuuksia ja perheiden yhdenvertaisuutta yhteiskunnassa ja lainsäädännössä edistetään jatkuvasti vaikuttamistyön avulla. Yhdistys on vuodesta 2014 lähtien valinnut perhepoliittiset tavoitteet vaalikausittain. Vuosina 2018–2022 tavoitteiden painopistealueena oli sukupuolen moninaisuus ja vuosina 2022–2025 useamman kuin kahden vanhemman perheet. Muut tavoitteet ovat koskeneet ja koskevat esimerkiksi sateenkaari-ihmisten lapsiperheellistymismahdollisuuksien laajentamista ja yhdenvertaisuutta, sateenkaariperheiden moninaisuuden huomioimista laki- ja järjestelmä uudistuksissa ja palveluissa sekä sateenkaariperheiden huomioimista pakolais-, maahanmuutto- ja muissa kansainvälisissä kysymyksissä.

3.1.4 Vertaistoiminta

Vertaistoiminnan turvallisuutta ja inklusiivisuutta kaikille kohderyhmille kehitetään jatkuvasti. Sensitiivinen kohtaaminen ja kaikkien sisällyttäminen mukaan niin puheen kuin toiminnan tasolla on erityisen tärkeää. Työntekijöiden ohjaamassa toiminnassa ja vapaaehtoisten ohjaamassa rakkaussuhdetoiminnassa on ollut jo pidempään käytössä ryhmän yhteiset periaatteet (turvallisemman tilan periaatteet). Myös osa muista vapaaehtoisten ryhmistä ja paikallistiimeistä on laatinut periaatteet turvallisemman tilan mahdollistamiseksi.

Erilaisille perhemuodoille ja vanhemmuuden ja läheissuhteiden tilanteille kehitetään ja toteutetaan omaa kohdennettua vertaistoimintaa resurssien mukaan. Rakkaussuhdetoiminta on suunnattu kaikenlaisissa suhdemuodoissa eläville.

3.1.5 Vapaaehtoistoiminnan kehittäminen

Vapaaehtoiset järjestävät suuren osan yhdistyksen vertaistoiminnasta. Tästä syystä vapaaehtoisten yhdenvertaisuusosaaminen on merkityksellisessä roolissa. Sekä Sateenkaariperheiden että Perhesuhdekeskuksen vapaaehtoisille järjestetään useaan kertaan vuoden aikana koulutuksia ja tapaamisia, joiden keskeisenä sisältönä on pohtia, miten kohdataan ja ohjataan sensitiivisesti, miten kaikki otetaan mukaan toimintaan ja miten ratkotaan haastavia tilanteita. Koulutuksissa korostetaan ensikohtaamisen merkitystä, jotta kaikenlaiset osallistujat tuntisivat itsensä tervetulleiksi.

Vapaaehtoistoiminnan kehittämisen keskiössä on kuulla vapaaehtoisten kokemuksia, tarpeita ja ehdotuksia. Hyviä oppeja ja toimintamalleja jaetaan muiden vapaaehtoisten käyttöön. Työntekijät kehittävät vapaaehtoisten tukemista yhdenvertaisuusteemoissa tarpeiden mukaan. Perhesuhdekeskuksen vapaaehtoiset ovat saaneet koulutusta myös antirasismista.

3.1.6 Tuki- ja neuvontapalvelut

Tuki- ja neuvontapalveluissa jokainen saa itse määritellä oman tilanteensa, perheensä ja suhteensa, joiden tueksi hakee tietoa tai apua. Erilaisia tilanteita ja suhteita on kuvattu palveluista tiedottaessa, jotta palveluihin hakeutumiseen olisi matalampi kynnyks. Kohtaaminen palveluissa on sensitiivistä ja ihmisten, suhteiden ja tilanteiden moninaisuutta kunnioittavaa. Tukea ja neuvontaa annetaan ilman ennako-oletuksia tai asenteita juuri niihin asioihin, joista asiakas haluaa itse puhua. Asiointi- tai keskustelutilanne luodaan mahdollisimman turvalliseksi asiakkaan toiveita kunnioittaen myös esimerkiksi fyysisen tilan osalta.

3.1.7 Oppaat ja neuvontamateriaalit

Erilaisiin luentoihin, kursseihin ja valmennuksiin liittyvää materiaalia kehitetään jatkuvasti uuden tiedon ja saadun palautteen avulla. Esimerkiksi perhevalmennuksen sisältöä päivitetään yhä sensitiivisemmäksi ja erilaiset vanhemmuuden, perhe- ja suhdemuodot huomioivaksi.

Yhdistyksen oppaiden päivitystarpeet tarkistetaan säännöllisesti niin sisällön kuin esimerkiksi käytetyn kielen osalta, jotta moninaisuus tulee huomioiduksi oppaissa sensitiivisesti. Osassa oppaita on parhaillaan käynnissä päivitysprosessi. Uusia oppaita ja muita materiaaleja tuotetaan resurssien puitteissa. Teemojen ja sisällön valinta pohjautuu kohderyhmien toiveisiin sekä vertaistoiminnasta ja tuki- ja neuvontapalveluista nouseviin tarpeisiin. Valinnassa huomioidaan moninaisuuden näkökulmasta, mihin tilanteeseen tai mille kohderyhmälle olisi kiireellisintä saada uutta materiaalia.

3.1.8 Esteettömyys ja saavutettavuus

Sateenkaariperheiden verkkosivuilla ilmoitetaan tiedot Helsingin toimitilojen esteellisyydestä ja ohjeet esteettömyyden pääsyyn tiloihin. Prosessi esteettömiin tiloihin muuttamisesta on käynnistetty. Muualla järjestettäviä tapahtumia järjestetään esteettömissä tiloissa mahdollisuuksien mukaan.

Sateenkaariperheiden ja Perhesuhdekeskuksen verkkosivuista on laadittu saavutettavuusseloste ja verkkopalvelujen saavutettavuutta kehitetään.

3.1.9 Viestintä

Yhdistyksen viestinnässä moninaisuutta pyritään huomioimaan nostamalla esiin monenlaisia sateenkaariperheitä, elämäntilanteita ja rakkaus- ja läheissuhteita. Yhdistyksen tilaamissa ja käyttämissä kuvituksissa on kiinnitetty huomiota siihen, että ne kuvastavat monipuolisesti ihmisten moninaisuutta. Tapahtumailmoituksissa pyritään sanoittamaan tilaisuuden kohderyhmää mahdollisimman laajasti, jotta kaikki kohderyhmään kuuluvat voisivat löytää itsensä kuvauksesta.

Yhdistykselle saatiin resurssi viestinnän asiantuntijan palkkaamiseksi vuoden 2022 alussa. Viestintää kehitetään suunnitelman kirjoitushetkellä voimakkaasti.

3.1.10 Alueellisuus

Sateenkaariperheet ja Perhesuhdekeskus ovat valtakunnallisia toimijoita. Valtakunnallista leiri- ja kurssitoimintaa järjestetään suunnitelmallisesti eri puolilla Suomea, ja Sateenkaariperheiden paikallistoimintaa järjestetään säännöllisesti yhdeksällä paikkakunnalla. Tuki- ja neuvontapalvelut ovat valtakunnallisesti saavutettavia puhelimitse ja etäyhteydellä. Koronapandemian myötä myös muuta verkossa tapahtuvaa toimintaa kehitettiin ja lisättiin.

3.1.11 Osallistujien palaute

Vertaistoiminnasta kerätään palautetta järjestelmällisesti toiminnan kehittämiseksi. Palautetta myös saadaan runsaasti ja sitä pidetään suuressa arvossa. Saatu palaute otetaan vakavasti, ja tilannearvion jälkeen toimintaa usein myös hiotaan palautteen pohjalta. Tietyissä toiminnoissa palautetta kerätään erityisesti esimerkiksi kohdatuksi tulemisen kokemuksesta, turvallisuuden kokemuksesta ja ohjaajien ja materiaalien sensitiivisyydestä.

Kohderyhmiltä kerätään tietoa ja palautetta toiminnan kehittämiseksi myös laajalla kohderyhmäkyselyllä joka toinen vuosi.

3.2 Kartoitus nykytilanteesta

Toiminnan ja palveluiden tosiasiallista tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilannetta ja edistämistarpeita on kartoitettu monin eri keinoin joulukuun 2020 ja tammikuun 2022 välillä:

- henkilöstöä koskevan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyn yhteydessä henkilöstöltä 12/2020 (vastaajia 8 kpl, koko silloinen henkilöstö toiminnanjohtajaa lukuun ottamatta)
- toimintoja ja palveluita koskevalla tasa-arvo- ja yhdenvertaisuuskyselyllä sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöihin kuuluville ja heidän läheisilleen, jotka ovat osallistuneet tai haluaisivat tulevaisuudessa osallistua Sateenkaariperheiden ja Perhesuhdekeskuksen toimintoihin 5–6/2021 (vastaajia 99 kpl)
- paikallistoiminnan kehittämispäivien työpajassa Sateenkaariperheiden vapaaehtoisilta ja hallitukselta 9/2021 (noin 20 osallistujaa)
- koulutuksessa Perhesuhdekeskuksen vapaaehtoisilta 11/2021 (6 osallistujaa)

- työpajassa sukupuolen moninaisuuden huomioimiseksi toiminnassamme, osallistujat sukupuolivähemmistöihin kuuluvia tai heidän läheisiään, 1/2022 (5 osallistujaa)
- henkilöstön ja hallituksen keskusteluissa

Kohderyhmille toteutetussa kyselyssä kysyttiin, kuinka helppoa on tulla mukaan toimintaan. Jo toimintaan osallistuneiden keskiarvovastaus oli 4,0 (asteikolla 1-5, 5=erittäin helppoa tulla mukaan), kun taas ei vielä toimintaan osallistuneiden keskiarvovastaus oli 2,85. Suurimmiksi esteiksi toimintaan osallistumiselle (nyt tai aiemmin) nousivat turvattomuus, ulkopuolisuus ja kokemus siitä, että toiminta ei ole itselle suunnattua. Erityisesti tämä kokemus näytti nousevan sukupuolivähemmistöihin kuuluvien ja miesten (cis ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat) vastauksissa, ja toiminta koettiin usein vain cisnaisten ydinperheille suunnatuksi. Turvattomuuden lisäksi toiminnan alueellisuuteen liittyvät asiat nousivat osallistumisen esteeksi useissa vastauksissa (esim. omalla paikkakunnalla tai sen lähellä ei järjestetä toimintaa).

Kysyttäessä, millainen yleismielikuva vastaajilla oli tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden toteutumisesta toiminnassamme sillä hetkellä, jo osallistuneiden keskiarvovastaus oli 4,4 ja ei vielä osallistuneiden keskiarvovastaus 4,0. Avoimissa kysymyksissä osallistujia pyydettiin kertomaan, mitä epäkohtia tai ongelmia heidän mielestään liittyy toiminnan tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen, ja mihin syrjäntäperusteisiin liittyen pitäisi erityisesti kehittää toimintaa. Vastaajien mielestä toimintaa tulisi erityisesti kehittää sukupuolen moninaisuuteen liittyen (12 mainintaa avoimissa vastauksissa). Seuraavaksi eniten kehittämistarpeita nähtiin eri perhemuotoihin liittyen (5 mainintaa), etniseen tai kulttuuriseen taustaan, ihonväriin tai kansalaisuuteen liittyen (5 mainintaa) sekä kieleen liittyen (4 mainintaa).

Vastaajien konkreettisia toimenpide-ehdotuksia tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi oli runsaasti. Eniten kannatusta saivat turvallisemman tilan sääntöjen luominen ja se, että viestinnässä ja toiminnassa huomioitaisiin ja tuotaisiin esiin sateenkaariperheiden moninaisuus.

Toimintaan osallistuneita vastaajia (77 kpl) pyydettiin myös raportoimaan viimeisen viiden vuoden aikana havaitsemastaan tai kokemastaan häirinnästä tai syrjinnästä. 3 vastaajaa oli itse kokenut häirintää tai syrjintää. 2 vastaajaa oli havainnut häirintää tai syrjintää tapahtuvan (myös) jollekulle muulle. 5 vastaajaa eivät olleet varmoja, onko heidän havaitsemansa tai kokemansa ollut syrjintää. Kahden vastaajan kokemus syrjintä oli seksuaalista häirintää. Useimmissa tapauksissa syrjintä liittyi sukupuoleen, sukupuolen ilmaisuun tai kehon sukupuolitettuihin piirteisiin. Kokemukset liittyivät sukupuolittavaan puheeseen ("tytöt ja pojat") tai väärinsukupuolittamiseen (esim. väärä vanhemmuusnimitys) toisten osallistujien taholta, sekä siihen, että yhdistyksen materiaaleissa tai toiminnassa ei ole huomioitu sukupuolen moninaisuutta riittävästi.

Koska sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuus nousi kyselyn perusteella tärkeimmäksi kehittämiskohteeksi, järjestimme alkuvuodesta 2022 erillisen työpajan sukupuolen moninaisuuden huomioimiseksi toiminnassamme. Saimme syventää ymmärrystämme siitä, millaisia kokemuksia sukupuolivähemmistöillä on toiminnastamme, ja keräsimme ja syvensimme toimenpide-ehdotuksia, joiden avulla kehittää toimintaamme sukupuolivähemmistöille turvallisemmaksi ja inklusiivisemmaksi.

Vapaaehtoisille esiteltiin yhdenvertaisuuskyselystä koottuja tuloksia ja toimenpide-ehdotuksia. He pitivät tärkeänä ehdotuksena turvallisemman tilan periaatteita ja toivoivat, että yhdistys määrittäisi yhteiset periaatteet ja kouluttaisi vapaaehtoisia turvallisemman tilan luomisesta ja ylläpitämisestä. Vapaaehtoiset kannattivat häirintäyhdyshenkilön nimeämistä. He toivoivat myös keinoja esimerkiksi monikielisyyden huomioimiseen.

Henkilöstö tunnistaa, että kehittämiskohteita löytyy useita. Henkilöstölle suunnatussa kyselyssä he arvioivat, että ensimmäisenä tulisi ryhtyä yhdenvertaisuutta edistäviin toimenpiteisiin sukupuolen moninaisuuden, vammaisuuden ja muiden kuin suomenkielisten huomioimiseksi. Henkilöstö toivoi koulutusta erityisesti vammaisuudesta ja antirasismista. Henkilöstö pohti, kokevatko kaikki kohderyhmiin kuuluvat olevansa tervetulleita toimintaan, ja että toteutetaanko huomaamatta toimintaa vain heille, jotka jo ovat toiminnassa mukana. Henkilöstö koki, että esimerkiksi viestinnän avulla olisi tärkeää saada sateenkaarevien ihmisten, suhteiden ja perheiden moninaisuutta

näkyväksi. Esteettömiin toimitiloihin muuttamista sekä esteettömyyden ja saavutettavuuden kehittämistä kaikessa toiminnassa pidettiin tärkeänä. Henkilöstö toivoi myös toimintamallin luomista häirintä- ja syrjintätilanteiden varalle.

4. Suunnitelmallisesti kohti tasa-arvo ja yhdenvertaisuutta

4.1 Toimenpiteet

Sateenkaariperheet ry:llä on vielä paljon tehtävää oman toiminnan tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Tässä luvussa esitellään toimenpiteet, jotka on valittu tilannekartoituksen pohjalta yhdistyksen ensimmäiseen toimintojen ja palveluita koskevaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan vuosille 2022–2023.

Valittujen toimenpiteiden avulla keskitymme kehittämään rakenteita, jotka luovat edellytykset turvallisuuden ja inklusiivisuuden johdonmukaiselle ja pitkäjänteiselle edistämiseksi tulevana vuosina (mm. turvallisemman tilan periaatteet, häirintä- ja syrjintätilanteisiin puuttuminen, vapaaehtoisten kouluttamisen rakenteet sekä viestinnän strategia, ohjeistukset ja käytännöt). Kohderyhmien osalta painopistealueena on sukupuolivähemmistöjen yhdenvertaisuuden edistäminen. Toimenpiteitä on valittu myös muiden ihmisryhmien yhdenvertaisuuden edistämiseksi ja antirasistisena toimijana kehittymiseksi.

Toimijana Sateenkaariperheet ry:n on kehityttävä normitietoisemmaksi. Esimerkiksi viestinnän tavoitteena on tuoda entistä paremmin esiin sateenkaariperheiden ja sateenkaarevien perhe-, rakkaus- ja läheissuhteiden monimuotoisuutta. Representaatiossa kiinnitetään erityistä huomiota sukupuolen moninaisuuteen sekä miesten ja etnisten vähemmistöjen näkyvyyteen.

Tärkeimpänä tavoitteena on luoda yhdenvertaisia mahdollisuuksia toimintaan osallistumiselle ja palveluiden käyttämiselle ja kehittää toimintoja siten, että yhä useampi kokisi niiden olevan suunnattu myös heille.

Valitut toimenpiteet on jaoteltu ryhmittäin sen mukaan, mihin Sateenkaariperheiden ja Perhesuhdekeskuksen toiminnan osa-alueeseen ne liittyvät. Taulukossa mainitut vastuutahot huolehtivat, että toimenpiteet tehdään määräaikaan mennessä. Jokainen työntekijä vastaa omalta osaltaan siitä, että alkaa toteuttaa omaa työtään koskevia uudistuksia työtehtävissään. Vertaistoiminnan koordinaattorit huolehtivat, että vapaaehtoiset edistävät tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta sovitulla toimenpiteillä sen jälkeen, kun he ovat saaneet tarvittavan koulutuksen ja ohjeistukset.

4.1.1 Organisaatio, viestintä ja tilat

Osioon on koottu koko sateenkaariperhetyön ja perhesuhdekeskus-toiminnan organisointiin ja viestintään koskevia toimenpiteitä, ja toimenpiteitä, jotka eivät selkeästi kuulu muihin osioihin tai kuuluvat useampaan.

	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
	Ellei erikseen mainita, toimenpide koskee sekä Sateenkaariperheitä että Perhesuhdekeskusta		
1.	Luodaan turvallisemman tilan periaatteet.	Sanna Metsäpuu	2022

2.	Käännätetään turvallisemman tilan periaatteet ruotsiksi ja englanniksi sekä tarvittaessa muille kielille.	R Räihä	2022
3.	Luodaan toimintaohjeet häirintä- ja syrjintätilanteiden varalle.	Sanna Metsäpuu	2022
4.	Nimetään henkilöstön keskuudesta yhdenvertaisuusvastaavat/häirintäyhdyshenkilöt.	Sanna Metsäpuu	2022
5.	Muutetaan esteettömiin toimitiloihin Helsingissä.	toiminnanjohtaja, toimitilatyöryhmä	2022
6.	Päivitetään viestinnän saavutettavuusohjeet ja henkilöstön osaaminen saavutettavuuden varmistamiseksi. Jokainen viestintää tekevä huolehtii viestinnän saavutettavuudesta.	viestinnän asiantuntija, koko henkilöstö	2022
7.	Laaditaan viestintästrategia ja -ohjeistukset ja varmistetaan, että niihin tulee kattavat ohjeet tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmien huomioimiseksi.	viestinnän asiantuntija	2022
8.	Laaditaan osana viestintästrategiaa ohjeet rasistiseen kommentointiin, syrjivään keskusteluun ja vihapuheeseen puuttumiseen sosiaalisessa mediassa.	viestinnän asiantuntija	2022
9.	Kiinnitetään huomiota siihen, että viestinnässä käytettävässä kuvastossa näkyy ihmisten moninaisuus toimijan roolissa (esim. eri sukupuolet, eri etniset vähemmistöt).	viestinnän asiantuntija	2022
10.	Lisätään sateenkaariperheiden moninaisuuden näkyvyyttä viestinnässä.	viestinnän asiantuntija	2022
11.	Laaditaan Perhesuhdekeskuksen verkkosivuille ruotsin- ja englanninkieliset osiot.	johtava asiantuntija	2022
12.	Viestitään enemmän englanniksi Sateenkaariperheiden toiminnasta ja ajankohtaisista uutisista sosiaalisessa mediassa.	viestinnän asiantuntija	2023
13.	Luodaan Sateenkaariperheiden verkkosivuille osio, jossa kerrotaan toiminnan valtakunnallisuudesta ja alueellisen yhdenvertaisuuden toteutumisesta.	toiminnanjohtaja	2023
14.	Laaditaan viestinnällisiä keinoja, joilla henkilökunnan jäsenistä ja vapaaehtoisista tehdään helpommin lähestyttäviä.	viestinnän asiantuntija	2023
15.	Kootaan tiedot säännöllisten tapahtumapaikkojen esteettömyydestä verkkosivuille.	R Räihä	2023

16.	Lisätään tapahtumien ilmoittautumislomakkeisiin kohta, jossa voi kertoa mukautustarpeistaan osallistumisen mahdollistamiseksi.	tapahtumien järjestäjät	2023
17.	Yhtenäistetään tapahtumailmoituksia seuraavien asioiden osalta: • turvallisemman tilan periaatteet • indikaattorit tilaisuuden turvallisuudesta (kenelle kaikille suunnattu, ohjaajana työntekijä /vapaaehtoinen, ohjattua toimintaa/vapaamuotoisia osioita jne.) • tieto esteettömyydestä / saavutettavuudesta • tieto millä kielellä tapahtuma järjestetään ja millä kielillä voi osallistua.	viestinnän asiantuntija	2023

4.1.2 Vertaistoiminta

Vertaistoiminta kattaa hyvin suuren osan kaikesta yhdistyksen järjestämästä toiminnasta ja siihen kuuluu niin vapaaehtoisten kuin ammattilaisten ohjaama vertaistoiminta. Osion toimenpiteiden tarkoituksena on edistää useista eri taustoista tulevien ihmisten osallistumisesta vertaistoimintaan.

	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
	Ellei erikseen mainita, toimenpide koskee sekä Sateenkaariperheitä että Perhesuhdekeskusta		
18.	Ohjeistetaan, että eri tapahtumatilojen wc:t muutetaan sukupuolineutraaleiksi tilaisuuden ajaksi aina kun mahdollista.	tapahtumien järjestäjät	2022
19.	Ohjeistetaan, että suurin osa Sateenkaariperheiden paikallistiimien järjestämästä toiminnasta tulee olla osallistujille maksutonta.	toiminnanjohtaja	2022
20.	Laaditaan lista paikoista, joista on mahdollista saada tukea Sateenkaariperheiden leirimaksuihin.	Sateenkaariperheiden vertaistoiminnan koordinaattori	2022
21.	Tuetaan muun kuin suomenkielisen vertaistoiminnan aloittamista Sateenkaariperheissä vapaaehtoistilanteen mukaan, esim. ruotsin-, englannin- ja venäjänkielinen toiminta.	Sateenkaariperheiden vertaistoiminnan koordinaattori	2022–2023
22.	Tehdään vapaaehtoisten täsmäkrytointia uusille alueille ja tietyille kohderyhmille (esim. sukupuolivähemmistöille, erityisesti transmaskuliineille) suunnattuun toimintaan.	vertaistoiminnan koordinaattorit	2022–2023

23.	Nimetään leireille yhdenvertaisuusvastaavat.	leirin järjestäjä	2023
24.	Suositellaan, että tapahtumat järjestetään esteettömissä tiloissa aina kun se on mahdollista tapahtuman luonne huomioiden (pois lukien esim. metsäretket).	toiminnanjohtaja	2023

4.1.3 Vapaaehtoistyön tukeminen

Osion toimenpiteiden tarkoitus on lisätä sekä vapaaehtoisten keskinäistä yhdenvertaisuutta että tukea vapaaehtoisia järjestämään ja ohjaamaan turvallisempaa ja entistä paremmin moninaisuutta huomioivaa toimintaa kaikissa paikallistiimeissä ja erilaisissa toimintamuodoissa.

	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
	Ellei erikseen mainita, toimenpide koskee sekä Sateenkaariperheitä että Perhesuhdekeskusta		
25.	Koulutetaan vapaaehtoisille turvallisemman tilan periaatteet sekä häirintä- ja syrjintätilanteiden tunnistaminen ja niihin puuttuminen. Sisällytetään nämä teemat myös uusien vapaaehtoisten koulutuksiin.	vertaistoiminnan koordinaattorit	2022
26	Luodaan käytännöt vapaaehtoisten yhdenvertaisesta palkitsemisesta ja virkistäytymisestä.	vertaistoiminnan koordinaattorit	2022
27.	Järjestetään vapaaehtoisille koulutus sukupuolten moninaisuudesta.	vertaistoiminnan koordinaattorit	2022
28.	Järjestetään vapaaehtoisille antirasismikoulutus.	vertaistoiminnan koordinaattorit	2023
29.	Luodaan vapaaehtoissopimus ja pidetään ajantasaisesti kirjaa vapaaehtoisista.	toiminnanjohtaja, vertaistoiminnan koordinaattorit	2023
30.	Laaditaan vapaaehtoisille tarkistuslista, joka pitää sisällään, mitä tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusasioita pitää huomioida tapahtumia järjestettäessä.	R Räihä	2023

4.1.4 Tuki- ja neuvontapalvelut sekä neuvontamateriaalit

Suurin osa tämän osion toimenpiteistä tähtää siihen, että sukupuolen moninaisuus huomioidaan materiaaleissa ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat sateenkaari-ihmiset löytävät omiin tilanteisiin sopivaa tietoa yhdistyksen materiaaleista. Tavoitteena on myös, että myös muun kuin suomenkieliset asiakkaat löytäisivät tuki- ja neuvontapalveluihin.

	Toimenpide	Vastuutaho	Aikataulu
	Ellei erikseen mainita, toimenpide koskee sekä Sateenkaariperheitä että Perhesuhdekeskusta		
31.	Viestitään mahdollisuuksista saada tuki- ja neuvontapalveluita muilla kielillä kuin suomeksi.	viestinnän asiantuntija	2022
32.	Luodaan Sateenkaariperheiden verkkosivuille oma osio sukupuolen moninaisuudesta ja vanhemmuudesta.	viestinnän asiantuntija	2022
33.	Käydään läpi materiaalit (verkkosivut, oppaat) ja varmistetaan, että niissä on sisällytetty ja huomioitu sukupuolen moninaisuus.	viestinnän asiantuntija, johtava asiantuntija	2022
34.	Julkaistaan valmisteilla olevat Sateenkaariperheiden materiaalit sukupuolivähemmistöjen vanhemmuudesta.	Kaisa Niittynen	2022
35.	Kartoitetaan, mitä uusia materiaaleja tarvitaan sukupuolivähemmistöjen lapsiperheellistymisestä ja vanhemmuudesta Sateenkaariperheille.	neuvonnasta vastaava	2023

4.2 Perehdyttäminen

Suunnitelmallisella perehdytyksellä varmistamme, että sateenkaarityön ja perhesuhdekeskus-toiminnan työntekijät sekä hallituksen jäsenet saavat tarvittavat tiedot toiminnallisesta tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmasta. Nykyiset työyhteisön jäsenet ja hallituslaiset perehtyvät suunnitelmaan ja sitoutuvat sen toimenpiteiden toteuttamiseen jo työstämisvaiheessa ja hyväksymisprosessin yhteydessä. Uuden työntekijän perehdyttämisen vastuuhenkilönä toimii lähiesihenkilö, ja tarvittaessa soveltuvilta osin harjoittelijan tai työssäoppijan perehdyttämisestä harjoitteluohjaaja. Hallituksen perehdyttämisestä vastaa toiminnanjohtaja.

Suunnitelma vaikuttaa monilta osin vapaaehtoihin ja heidän toteuttamaansa toimintaan. Tämä suunnitelma ei toimi heidän perehdytysmateriaalinaan, vaan työntekijät kouluttavat ja perehdyttävät vapaaehtoiset järjestämään ja ohjaamaan vertaistoimintaa uusien käytäntöjen mukaisesti sitä mukaa, kun ne otetaan käyttöön.

5. Seuranta

Toimintoja ja palveluita koskevan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelman toteuttamista seuraa Sateenkaariperheet ry:n tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmä. Työryhmään kuuluvat toiminnanjohtaja, työntekijäedustaja kaikista toimintamuodoista (sateenkaariperhetyö, perhesuhdekeskus-toiminta ja Monimuotoiset perheet -verkosto), työsuojeluvaltuutettu ja vuosittain valittavat 1–3 hallituksen jäsentä. Toiminnallisen suunnitelman toteuttamisen seurantaan eivät kuitenkaan osallistu työsuojeluvaltuutettu ja Monimuotoiset perheet -verkoston työntekijäedustaja.

Henkilöstö käy vuosittain arviointikeskustelun toimenpiteiden etenemistä. Seuranta- ja arviointitiedot viedään tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmän tarkasteltavaksi. Henkilöstö

raportoi suunnitelman toteuttamisesta myös toimintakertomuksessa. Keväällä 2023 työryhmä kokoontuu seuraavan kerran arvioimaan toiminnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustilannetta sekä uusien toimenpiteiden edistymistä. Työryhmä tiedottaa työyhteisöä ja hallitusta seurannan tuloksista.

Suunnitelma päivitetään ja uudet toimenpiteet valitaan kahden vuoden välein. Sen pohjaksi toteutetaan kohderyhmille tilannekartoitus anonymilla lomakkeella joka toinen vuosi. Se tehdään osana kohderyhmäkyselyä ja hyödyntämällä kyselylomaketta, joka on avoimena Sateenkaariperheiden ja Sateenkaari-ihmisten perhesuhdekeskuksen verkkosivuilla koko kahden vuoden toimenpidekauden ajan. Seuraava tilannekartoitus ja suunnitelman päivittäminen tehdään vuoden 2024 alkupuolella.

Päivittämisprosessi:

- Kohderyhmäkysely ja avoimet yhdenvertaisuuskyselyt verkkosivuilla
- Vapaaehtoisten osallistaminen, kohderyhmille mahdolliset työpajat/fokusryhmät erityisteemoista
- Tulosten analysointi ja uusien toimenpide-ehdotusten kokoaminen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöryhmässä
- Henkilöstön ja hallituksen erilliset keskustelut nykytilanteesta ja toimenpide-ehdotuksista
- Suunnitelman päivittäminen
- Suunnitelman kommentointikierrokset
- Lopullinen suunnitelma hallituksen hyväksyttäväksi

Lähteet

Sateenkaariperheet ry:n henkilöstöä koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

https://sateenkaariperheet.sharepoint.com/:w:/s/staff/ETe5vIM0PepPpSgg1_As5WgBfKBXFnA0b6-h7E_6qx5-cA?e=sakWa2

Tasa-arvolaki (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta)

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860609>

Tasa-arvovaltuutetun verkkosivut <https://tasa-arvo.fi>

Yhdenvertaisuuden arvioinnin työkalu. Oikeusministeriö. <http://yhdenvertaisuus.finlex.fi/>

Yhdenvertaisuuslaki <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141325>

Yhdenvertaisuusvaltuutetun verkkosivut <https://syrjinta.fi>

